

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Sectio Sexta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

SECTIO SEXTA.

ECCLESIASTES.

VERS. 8. Calumniæ conturbat sapientem, &
perdet robur cordis illius.

METRICA PARAPHRASIS.

NON sic furenti tumida deprensam salo
Ratem procella quassat, aut turbo implicat,
Cum Zephyrus Euro certat, & Boreæ Notus,
Dubiaque pendet unda quem dominum vocet:
Non sic aquoso fulmen elisum sinu
Cerauniorum culmina adflatu quatit;
Vt maior undis, seuior telo Iouis,
Calumniarum turbo sapientem rotat.
Miseranda virtus! præmium quoties sui,
Quoties laboris munus exhausti refert
Linguae impotentis spicula, & sædâ luc
Opprobriorum petitur immeritum caput.
Non illa vanis plausibus quidem tumet,
Sed nec secures publicæ sperat rei
Popularis vrne calculo: futo procul.
Adulterino, luce clarescit suâ.
Sed neque probrorum face virtutis decor,
Aut obsolescit sparsus infami luto
Mendaciorum. Lingua, necquidquam furii.
Liore nemo teste censetur nocens.
Sed tamen vt atrâ nube condensus vapor
Prætexit astra, & Solis auricomæ iubar
Vitale terris inuidet; sic luridis

FFF

Dum

Dum foeta probris odia virtutum decus
Calumniarum nubilant caligine,
Hebescit acies lucis, & Sophiae nitor
Radios resorbet: fructus hic vitae interit
Prodesse cunctis: robur oppressum iacet,
Pronisque habenis rapidus, ac metae imminens,
Sufflaminatus gloriae cursus perit.
Quis tanta segni mente praeceat mala,
Ut non labantem iustus expugnet dolor?
Tutetur usque pectus as triplex, tamen
Pereat necesse est cordis infracti vigor.
Fertur pudicus Attica Hippolytus decor,
Dum se nouerca extricat incastris plagis,
Furiis amantis actus, & diris patris,
Flexisse biunges littore Aegeo rotas:
Cum subito in astra turgidum creuit mare,
Ac tauriforme Tethys e grauido sinu
Monstrum profudit. Illicet rupto iugo
Sonipes uterque soluit imperia, & viam,
Qua terror aperit, deuio carpit gradu.
Hic tandem habenis victus Hippolytus ruit,
Tenerumque frenis corpus implicuit miser,
Raptusque per virgulta, per acutos rubos,
Laceris cruentas artubus sparsit vias,
Omni que trunco corporis spoliū dedit.
Miserande iuuenis, quo (malum!) freto edita
Serena pristis ora foedauit tibi?
Lacerum cadauer clamat atque insons cruor:
Calumnia, & non pristis, hoc monstrum fuit.

PROSA

PROSA EXEGESIS.

VERE calumnia, & non monstrum aliquod marinum, Hippolyti famam vitamque laceravit quamquam non iniuriâ Mythologi hanc monstri cuius lineamentis & coloribus adumbrari posse crediderunt. Quod enim monstrum tam crudeliter vinctum, quam in obuios quosque sæuuisse compertum, quam calumniatoris lingua in perniciem generis humani grassata est? Quid dico monstrum vnum? ne exercitus quidem numerosissimi tantum sanguinis humani profuderunt. Nemo peritorum existimet, inquit Augustinus, quod minus sit periculum in verbis linguâ mentiendo, quam manibus sanguinem fundendo. *Multi ceciderunt in ore gladij*, ait Siracides, *sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam*. Si multi per linguam suam, infinities certè plures per alienam; cum vnius calumniatricis linguæ spiculo magnam sæpè stragem editam lugeamus. Valeriæ cuidam Dentatæ (sic dictæ, quòd cum dentibus nata esset) illud fatale esse aruspices pronuntiarunt, quòd exitium allatura esset illi ciuitati, in quam deportaretur. Et vaticinio respondit euentus in Suefsâ Pometiâ florentissimâ tunc ciuitate, in quam deportata est. Ego verò exitium illud Valeriæ adscriptum fortuiti potius casus, quam fatalis alicuius noxæ esse dixero. Illud tamen minimè fortuitum est, quòd in quemcumque hominum cœtum Dentata calumnia irrupit, omnia tumultu ac dissensione misceat, ac tandem certam ei perniciem moliatur. Vt non immeritò cum stomacho exclamauerit D. Bernardus: Proditores fiunt, quicumque in hoc Domini castrum inimici eius introducere moliuntur, quales sunt utique detractores

Calumnia
quàm per-
niciosa.

Augustinus
citarus 11.
q. 3. c. Ne-
mo.
Eccli. 28,
22.

Plin. lib. 7.
c. 16.

Bernard. s.
Serm. 3. de
Dedic. Ec-
cl. f.

ctores Deo odibiles, qui discordias seminant, nutriunt scandala inter fratres. Sicut enim in pace factus est locus Domini, sic in discordiâ locum fieri diabolo manifestum est. Non miremini, fratres, si durius loqui videor; quia veritas neminem palpat. Omnino proditorum se nouerit, si quis fortè, quod absit, vitia quælibet in hanc domum conatur inducere, & templum Domini speluncam facere dæmoniorum.

*Calumnia
in aulis
Principum
maximè
versatur.*

Sed rariùs in Religioso cœtu grassatur hæc pestis: in aulis ferme Principum sedem figit, & in illis optimum quemque sibi victimam designat. Cum enim ex inuidiâ alienæ dignitatis aut eminentis cuiusdam virtutis calumnia nascatur (miseris enim & abiectis nemo inuidet) aut maioris alicuius depressione eminere conatur, aut alienæ probitatis atque innocentie obrectatione virtutis opinionem aucupatur. Denique magnum fit oportet & illustre quod æmulationem prouocet, è quâ deinde calumniarum seges vberissima nascatur.

*Calumnia
vix com-
pescitur.*

Et quis compescat maledicas has linguas, quibus non minùs familiare est calumniam, quàm spiritum ipsum alterno pulmone diffundere? Nemo certè, nisi qui vitæ spiritum intercluserit. Faciliùs enim ventos vtribus clausuris, faciliùs imbres in ipso nubium sinu colligaris, quàm inimico in pectore calumniam.

*Nonnulli
calumnias
superbè
contemnunt.*

In hac tantâ calumniandi libidine quæri potest imprimis, quo animo sapiens calumniis circumuentus esse debeat. Si Stoicos audierimus, Instar rupis, inquit, quæ rabidis Oceani pulsata fluctibus, nullum assidue percussione ostendit vestigium. Eodem modo hæc sapienti libertas quæritur, ait Seneca, non vt vobis facere non liceat iniuriam, sed vt ille omnes iniurias inultus dimittat, patientiâque se ac magnitudine animi defen-

*Seneca de
Const. sa-
pientis, c. 9.*

defendat. Sic in certaminibus sacris plerique vicere, cadentium manus obstinatâ patientiâ fatigando. Ex hoc puta genere sapientem, eorum qui exercitatione longâ & fideli robur perpetiendi, lassandi que omnem inimicam vim sunt consecuti. Et post pauca haud paulò arrogantius: Itaque nec prudentiâ quidquam in se esse, nec fiduciâ ostendit, qui contumeliâ afficitur. Non dubiè enim contemptum se iudicat: & hic morsus non sine quadam animi humilitate euenit, suppressantis se ac descendentis. Sapiens autem à nullo contemnitur: magnitudinem suam nouit, nullique tantum de se licere, renuntiat sibi; & omnes has, quas non miseras animorum, sed molestias dixeris, non vincit, sed ne sentit quidem. Eâdem superbiâ Demetrius, magni apud Stoicos nominis, dicere solitus est, eodem loco sibi esse voces imperitorum, quo ventre redditos crepitus. Quid enim, inquit, mea refert, sursum illi an deorsum sonent? Quantæ dementiæ est, vereri ne diffameris ab infamibus? Ita fastuosi illi Stoici: qui sæpè incredibilem animi sui magnitudinem verbis in immensum efferunt, re totâ destituti; in vmbra Pyrgopolynici, in Sole ac puluere Therisitæ simillimi.

Alij contrâ calumniâ laceffiti tam deiecto fractoque animo fuerunt, vt non publico tantum caruerint, verum etiam ignominiam quouis supplicio acerbiorē iudicantes, lucem ipsam vitamque fugerint. Alexandro Regi charus in paucis videbatur Dioxippus: non tulerunt id Proceres. itaque vt æmulo calumniam struerent, poculum aureum clam sublatum sub puluino absconderunt: quâ contumeliâ tantum doloris ille concepit, vt scriptâ prius epistolâ, quâ innocentiam suam

Ibid. c. 10.

Seneca E. pist. 92.

Alij calumniis planè deiciuntur.

Diodorus lib. 7.

suam testatam relinqueret, violentas sibi manus intulerit. Et ne quis hoc viro Principe ac generoso pectore dignum arbitretur, subiiciam alterum huic geminum in abiectissimâ fortunâ. Noui ego Antuerpiæ puellam infimæ fortis, cui cum procus inter pocula temerè obiceret, esse eam prostitutæ pudicitia, proindeque nihil sibi cum illâ negotij in posterum fore profiteretur; illa contumelia impatiens, hausto, quod penes se habebat, veneno, vulnus à petulanti linguâ inflicto æternis tormentis permutasset, nisi Medicus animam agenti rebus planè desperatis superueniens, audaci quadam solertiâ, vltima remedia expertus, miseram ab inferorum cruciatibus vindicasset.

*Calumnia
moderatè
ferenda.*

Hæc in calumniis ferendis extrema sunt: quæ sic vitabit sapiens, atque ita temperabit affectus, ut neque prorsus animo concidat, neque arrogantia turgidus, nihil ad se pertinere existimet, quid de se quisque sentiat. Cum enim non nobis tantum nati simus, sed etiam parentibus, amicis, patriæ: ac denique cum ceteri omnes, qui religionis vinculo nobis copulati sunt, ortus nostri partem aliquam sibi vindicent; non immerito *calumnia conturbat sapientem*, dum videt fructuosos suos ad salutem Reipublicæ bonorumque instructionem susceptos labores, improborum malevolentia sufflaminari. Non ignoro, sapientem rectè factorum conscientia se posse consolari: neque sum nescius, altiori in folio sedere virtutem, quam ut ad illam malevolentia tela possint perungere; sed aliud quiddam sapienti propositum est, dum quamplurimis prodesse desiderat. Itaque illud etiam attendit, tametsi nullæ nubes Solem inficiant, sed ille suo semper splendore fulgeat, impedire tamen, quò minus terra amœnissimis eius radiis,

&

*Non tam
suo quàm
aliorum
damno
commoue-
tur Sapiens.*

& vitali calore, cereteroque influxu perfruatur. Nec aliter se res habet in splendore fructuque virtutis; quæ tametsi semper sui similis sit, nec alienis sordibus obsolescat, aut calumniarum nebulis inficiatur; faciunt tamen hæ nubes, ne splendor ille passim intuentes ad vitæ reformationem amoremque virtutis inuitet. Itaque non potest hanc communis boni iacturam sapiens non grauitè persentiscere, aut leuia ducere tot aliis quasi per latus suum inflicta vulnera. Iniquè dicimus, ait D. Bernardus, Leuis res sermo; tenera, mollis, & exigua caro, lingua hominis, quis sapiens magni pendat? Leuis quidem res est sermo, quia leuiter volat, sed grauitè vulnerat: leuiter transit, sed grauitè vrit. Merito igitur his tantis rebus perturbatur absque sapientiæ bonæque existimationis suæ dispendio: nisi fortè aut parum prudentis aut parum constantis animi notam inurimus Apostolo, qui spiritali proximorum damno commotus aiebat: *Quis infirmatur in vobis, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vrer?* 2. Cor. 12, 29.

Quid igitur censes? inquiet aliquis, si nullâ virtute aut industriâ maledicorum ora sapiens obstruere, si nullis vitæ meritis calumniam potest amoliri, an idcirco mœrori se tradet? aut contrà vano aduersus obtrectatores furore debacchabitur? Minimè verò. Sentiet ille quidem non tam sua quàm proximorum vulnera, & eorum causâ, quantam poterit, existimationis suæ rationem habebit, memor Platonici illius dicti, qui audiens nomen suum calumniis ac maledictis proscindi, At ego sic viuam, inquit, vt illis non habeatur fides. Sin etiam animi submissione cum maledicentiâ certare maluerit, præcipientem audiet Epictetum. Si quis nuntiarit, quempiam tibi maledicere, ne refuta quæ dicta

Bernardus
de Triplici
custod.

Sapiens
virtute cal-
umniam
superabit.

Epictetus
Enchirid.,
c. 48.

Iust. Mart.
Epist. ad
Zenam
Presbyt.

Daniel 13.

Ambrosius
Tom. 4. in
Psalm. 37.

Hieron. in
Danielem.

Genes. 39,
20.

Hieron.
Epist. ad
Innoc.

dicta sunt, sed responde, illum nescisse cetera tua vitia alioqui non illa sola fuisse dicturum. Si verò sic etiam frustra se laborare sapiens animaduernerit, vitæ præclare institutæ conscientiam fretus, & Deo teste ac vindice contentus, illud D. Iustini usurpabit: Per me licet cuius, qui malè asseuerat, cogitet me aut perperam sentire, aut nolle aut non audere contradicere; modò propter bonam conscientiam mihi præstò sit lætitia & quies. Et erit procul dubio: neque enim magnopere formidanda sententia est, ubi qui damnandus est damnat. Talem nobis Christum maledictis laceffitum, vel in ipsâ morte securum fides exhibet. Talem nobis innocentem Susannam post Danielelem repræsentat Ambrosius, quæ calumniis circumuenta, & ad mortem raptata, *fletus suspexit in calum. Erat enim cor eius fiduciam habens in Domino.* Quam demiratus Ambrosius, Quid de Domino omnium virtutum loquor, inquit, cum nec mulier Susanna sexus infirmitate turbata, cum se ad periculum mortis cognouit adductam, vocem emisit. Accusabatur, & tacebat. Ducebatur ad mortem, & silentio se tegebat, ne nudaret pudorem. Intra se tamen loquebatur Deo, qui eam magis audiuit tacentem. Cordis enim affectus, ait Hieronymus, & mentis pura confessio, & bonum conscientie, vocem eius fecerunt clariorem. Vnde magna erat exclamatio eius Deo, quæ ab hominibus non audiebatur. Prudenter sanè in Deo spem salutis ac famæ repositam habebat, qui certissimus esse solet iudex & vindex innocentie. Talem postliminiò Iosephus expertus est, quamuis per calumniam Ægyptio carceri mancipatus: talem mulier illa septies icta apud D. Hieronymum; sed in ipsâ, ut ita dicam, morte præsens Dei Numen experta: talem Cunegundis

dis Henrici Imperatoris vxor. falsò adulterij infimula-
ta, quæ nudis pedibus ferrum candens illæsa calcavit :
talem, vt infinitos præteream, Narcissus Episcopus Ie- Euseb. li. 6.
Histor. c. 7.
rosolymitanus, cuius calumniatores horrendam Dei
manum vindicantis experti sunt. vt non immeritò bo-
nis omnibus aduersus quascumque calumnias satis in
solo Deo præsidij ac solatij constitutum esse dicamus.
Sed nunc vnde digressi sumus cum Ecclesiaste reuerta-
mur, & fraternæ reprehensionis (de quâ mox egimus)
acerbitatem nonnullo etiamnum fructu, vt Sectione
quintâ cœpimus, condiamus.

SECTIO SEPTIMA.

ECCLESIASTES.

VERS. 9. Melior est finis ^a orationis, quàm prin- ^aSeptuagin-
ta & Sy-
riaca ha-
bent ser-
monis,
cipium.

METRICA PARAPHRASIS.

NE temne eloquium, quo sapiens tibi
Aurem subinde vellicat,
Palantesque gradus tramite deuio
Virtutis in gyrum vocat.
Censores oculos vir sapiens amat:
Nam nemo sat sibi sapit.
Si verba exagitent principio acrius,
Fructu dolorem condies.
Quandoque in pretio est asperior manus:
Et Virga liætorum placet
Tum, cum supplicio culpa reciditur.
Et fulmen afflati colunt.

G g g

Si